

АКИМОВ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ

к. держ. упр., начальник відділу правового забезпечення

Національної служби посередництва і примирення

АКИМОВА ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та економіки природокористування

Національного університету водного господарства та природокористування

ДЕЯКІ МЕХАНІЗМИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Трансформаційні процеси, що відбуваються в державному управлінні, певною мірою є об'єктивними, «природними» оскільки зумовлені світовою глобалізацією, демократизацією змінами в структурі ринку праці України тощо. Проте, це ні в якій мірі не означає, що вони не можуть бути керованими та контрольованими з боку держави. У вітчизняній та зарубіжній науці здійснювалися неодноразові спроби розмежування понять «державне управління» та «державне регулювання». Однак, на сьогоднішній день, єдиний підхід до співвідношення понять «державне управління» та «державне регулювання» в науці державного управління не склався, а більшість досліджень мають галузевий характер, тобто присвячені розмежуванню цих понять у конкретній сфері, економічній, зокрема.

Одним з способів розмежування понять є визначення їх співвідношення підставі аналізу і порівняння їх змісту, тобто найбільш суттєвих елементів та ознак. Державне управління і державне регулювання є, перш за все, діяльністю, тому порівняння цих понять буде полягати у співставленні змісту діяльностей, що становлять сутність державного управління і державного регулювання. Традиційним для вітчизняної і радянської науки є підхід, відповідно до якого державне управління є особливим видом соціального управління, його об'єктом є суспільні відносини та інститути, які мають властивості системи, тому зміст управління може направлятися, в залежності від її потреб, на впорядкування системи, її стабілізацію або переведення її у інший стан, та здійснюється шляхом відповідної організації і координації діяльності людей. Таким чином, зміст державного управління складають його функції. При цьому, «Функцію державного управління можна визначити як частину управлінської діяльності держави, яку здійснюють на основі закону чи іншого правового акта органи виконавчої влади притаманними їм методами для виконання завдань державного управління... Найпоширенішою у вітчизняній літературі є класифікація функцій державного управління на загальні, спеціальні та допоміжні. Загальні функції справляють об'єктивно необхідний вплив на певні процеси, що відбуваються в господарській, політичній, соціально, культурній та інших сферах... Загальними функціями державного управління є прогнозування, планування, організація, регулювання, координація, облік, контроль» [2, с. 126].

Зміни в соціально-економічній системі й державному ладі, перехід до ринкових відносин, місцевого самоврядування обумовили зміни в мотивації та методах державного управління – воно не зводиться лише до прямого управління економікою та соціально-культурною сферою, прямого управління діяльністю окремих підприємств і установ з боку вищих органів на основі принципу «влада – підкорення»... Управління дедалі більше здійснюється у формі нормативного регулювання, використання дозволів і рекомендацій, надання допомоги, сприяння й координації... Превалюючого значення набуває функція державного регулювання, від якої жодна держава

не може відмовитися, оскільки законодавство поширюється на всі галузі та сфери і є прерогативою держави» [2, с. 9].

Деякі вчені виділяють зміст і механізм здійснення державного регулювання як функції державного управління, що передбачає: нормативне регулювання шляхом встановлення загальних правил; оперативне корегування відповідно до реальних задач, які має вирішити управління; контроль за виконанням правових норм, що регулюють ті чи інші відносини; державний захист прав та інтересів учасників суспільних відносин, врегульованих відповідними правилами; координацію і загальне спрямування їх діяльності; сприяння її успішному здійсненню; визначення пріоритетів у структурній політиці [1, с. 393]. З аналізу набору цих функцій видно, що всі вони притаманні і державному управлінню. Такий підхід має місце і у законодавстві України, оскільки зміст державного регулювання часто розкривається через функції, тотожні функціям державного управління (нормативного регулювання, контролю, обліку даних, планування та ін.). Зрозуміло, державне регулювання дуже схоже на державне управління, оскільки частина завжди має властивості цілого, однак цей висновок не дозволяє провести між ними розмежування. Між державним управлінням і регулюванням немає принципових відмінностей за метою їх здійснення. У найбільш буденному змісті державне управління є діяльністю із організації певних елементів у єдине ціле таким чином, щоб була досягнута певна мета, задля якої воно здійснюється. Очевидно, що процес організації цих елементів неможливий без впорядкування їх статусу, діяльності тощо, а діяльність із впорядкування і буде регулюванням.

Крім того, державне управління традиційно пов'язується з наявністю у суб'єктів управління підлеглих їм об'єктів, а державне регулювання – із впливом переважно на організаційно не підпорядковані об'єкти, але як у першому, так і у другому випадку очевидними є форми реалізації виконавчої влади [1, с. 11]. Відмінними при цьому будуть і межі впливу на об'єкт. У випадку, якщо здійснюється державне управління, суб'єкт управління має повноваження як із перевірки законності діяльності, що є об'єктом управління, так і щодо втручання в діяльність або її припинення. Суб'єкти державного регулювання мають можливість лише проводити перевірку законності діяльності, що є об'єктом державного регулювання. На підставі вищезазначеного можна зробити висновок про те, що на сучасному етапі розвитку науки адміністративного права і розвитку законодавства прости розмежування державного управління і державного регулювання за їх змістом неможливо.

Виходячи з вищевикладеного, можна висунути припущення, що основна відмінність між державним управлінням і державним регулюванням полягає в не в їх об'єкті, у тому, реалізацію яких інтересів вони забезпечують. Державне управління, як окрема форма реалізації виконавчої влади, що полягає у організації практичного виконання законів як самим суб'єктом державного управління, так і іншими учасниками суспільних відносин у чистому вигляді застосовується у тих сферах життя суспільства, де необхідне забезпечення першочергової реалізації публічних інтересів і виконання цілей держави, як універсальної організації суспільства, що наділена публічною владою. Так, виключно державне управління використовується для виконання соціальної функції держави (освіта, соціальний захист інвалідів, ветеранів війни тощо), функції забезпечення суспільної безпеки (захист від надзвичайних ситуацій різного характеру) та функції культури. Крім того, державне управління

здійснюється в всередині органів державної влади для забезпеченні їх організації і діяльності. Державне регулювання також є формою реалізації виконавчої влади, зміст якої полягає у створенні умов, за яких забезпечується виконання законів: впорядкуванні, налагодженні, визначенні напрямків розвитку, підкорення певному порядку, встановленні вірної взаємодії, створенні умов нормальної роботи. Державне регулювання передбачає встановлення певних стандартів, нормативів, лімітів, квот, тарифів тощо, дотримання яких є обов'язковим для учасників суспільних відносин і осіб, що здійснюють відповідну діяльність. Державне регулювання – це вид діяльності держави, яка полягає у впорядкуванні діяльності учасників суспільних відносин з метою забезпечення її відповідності вимогам закону та досягнення бажаного балансу публічних і приватних інтересів. Таким чином, державне регулювання здійснюється у тих сферах, де необхідним є забезпечення балансу публічних і приватних інтересів, наприклад при забезпеченні реалізації економічної та екологічної функцій держави. При чому в залежності від об'єкту регулювання цей баланс може бути різним (в економічній сфері більше застосовується державне регулювання, оскільки приватні інтереси переважають над публічними, у сфері використання природних ресурсів приватні і публічні інтереси повинні бути забезпечені однаковою мірою). Державне управління та державне регулювання є формами реалізації виконавчої влади, основним призначенням яких є забезпечення практичного виконання законів. Основна відмінність між державним управлінням і державним регулюванням полягає у тому, реалізацію яких інтересів вони забезпечують: державне регулювання здійснюється у сферах, де необхідним є забезпечення першочергової реалізації публічних інтересів, а державне регулювання – у сферах, де необхідно досягти певного балансу публічних і приватних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Административное право Российской Федерации : учеб. пособ. / А. П. Алексин, А. А. Кармолицкий, Ю. М. Козлов. – М. : Зерцало-М, 2003. – 608 с.
2. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко [та ін.] ; за ред. Ю. П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.

АКИМОВА ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та економіки природокористування Національного університету водного господарства та природокористування

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА

Системний погляд на проблему обґрунтування напрямів економічного забезпечення раціонального природокористування в Україні потребує впорядкування низки ключових методологічних питань покращення управління природоресурсними відносинами. Стратегічні засади формування національної екологічної політики полягають передусім у визначенні цілей, завдань, шляхів розвитку суспільства і, відповідно, організації діяльності органів державного управління щодо їх виконання.